

Моїсеєнко Ю. М.,

аспірант кафедри цивільного права № 2
Національного юридичного університету імені
Ярослава Мудрого

ДЕЯКІ ОСОБЛИВОСТІ ЗАХИСТУ СУБ'ЄКТИВНИХ ЦИВІЛЬНИХ ПРАВ СТОРІН ДОГОВОРУ БАНКІВСЬКОГО ВКЛАДУ (ДЕПОЗИТУ)

Професор Ч.Н. Азімов справедливо вважав, що цивільно-правовий договір є основоположною базою виникнення зобов'язання. Під договором вказаний автор розумів згоду двох або більше осіб, спрямовану на встановлення, зміну чи припинення цивільних прав та обов'язків. Договір можна розглядати також як взаємне погодження волі двох або більше сторін, спрямованих на досягнення передбачуваного законом результату [1, с. 297]. Таке визначення сенсу цивільно-правового договору є характерним і для договору банківського вкладу (депозиту).

Проте вдосконалення механізмів захисту порушених суб'єктивних прав сторін вказаного договору, зокрема вкладника, викликана масовим невиконанням умов договорів банківського вкладу (депозиту) з боку банківських установ. Виходячи з цього наслідком фінансово-економічної кризи, що триває впродовж останніх декількох років, стала необхідність з'ясування причин невиконання умов договорів вказаного виду та вдосконалення механізмів захисту суб'єктивних прав сторін договору банківського вкладу (депозиту), зміст правовідносин якого закріплений статтями 1058-1065 Цивільного кодексу України.

За три минулих роки, починаючи з 2012 р., коли був прийнятий Закон України «Про систему гарантування вкладів фізичних осіб», процедуру ліквідації проходять більше п'ятдесяти банків. Тимчасова адміністрація станом на час підготовки цих тез виступу діє у дев'яти банках, а завершено ліквідацію тридцяти одного банку [2, 3, 4]. До ухвалення вказаного Закону, за даними Національного банку України, а саме з 2000 по 2012 рр., ліквідаційну процедуру застосовано до

двадцять одного банку [5]. В юридичній літературі соціальні та правові наслідки ліквідації банків та необхідність, у зв'язку з цим, захисту порушених прав сторін договорів банківських рахунків висвітлювались, наприклад, О.В.Прилуцьким [6, с. 142-146].

У зв'язку з характеристикою особливостей захисту суб'єктивних цивільних прав сторін договору банківського вкладу (депозиту) вважаю за доцільне зазначити, що складна ситуація з виконанням умов вказаного договору спостерігається у тих банківських установах, які надавали послуги банківського обслуговування у вигляді залучення депозитів у банківських металах та на інших правових підставах, що не дозволяють відшкодувати матеріальні цінності вкладникам за нижче вказаних умов. Так, ч.4 ст. 26 Закону України «Про систему гарантування вкладів фізичних осіб» містить одинадцять видів банківських вкладів, які не підлягають відшкодуванню у випадку віднесення банку до категорії неплатоспроможних з боку Фонду гарантування вкладів фізичних осіб, в тому числі і вклади у банківських металах.

Захист суб'єктивних прав сторін договору банківського вкладу (депозиту) ускладнюється і наявністю складнощів у виконанні рішень судових органів відносно зобов'язання тієї чи іншої сторони до належного виконання умов вказаного договору. Це пов'язано із можливістю встановлення мораторію на задоволення вимог кредиторів у випадку встановлення у банківській установі тимчасової адміністрації та подальших подій, не пов'язаних з відновленням платоспроможності такого банку навіть за наявності рішення суду, що набрало законної сили. І за умови, що цим актом правосуддя вирішено справу щодо спірних правовідносин, які виникли внаслідок неналежного виконання договору банківського вкладу (депозиту).

Зміни до Закону України «Про судовий збір» також суттєво ускладнили можливість реалізації права на звернення до суду за захистом порушених прав та інтересів вкладників. Такий висновок обґрунтовується введенням на законодавчому рівні необхідності сплачувати судовий збір перед подачею позовної заяви до суду. Законодавство про судовий збір, що діяло раніше, звільняло від сплати судового збору суб'єктів, що подавали позовні вимоги з

правовідносин, що виникали з договору банківського вкладу (депозиту), фактично прирівнюючи ці правовідносини до правовідносин, котрі виникають з захисту прав споживачів. Необхідність сплати судового збору позивачем при зверненні до суду за захистом ускладнює можливість захисту речових прав у позовному порядку в разі їх порушення. Ч.Н.Азімов у зв'язку з цим відмічав, що речові позови в порядку права слідкування пред'являються до того, хто в даний момент володіє річчю або речовими правами чи перешкоджає користуватися ними [7, с. 418]. Однак в разі звернення до суду з позовом про захист порушених суб'єктивних прав сторони договору банківського вкладу (депозиту) набувають цивільну процесуальну правосуб'єктність у зв'язку із тим, що стають суб'єктами цивільних процесуальних правовідносин. На дисертаційному рівні проблеми цивільної процесуальної правосуб'єктності досліджувались К.В.Гусаровим [8].

Вважаю, що окреслена проблематика в майбутньому має звернути увагу правознавців та законодавця на вдосконалення механізму захисту суб'єктивних прав сторін договору банківського вкладу (депозиту) виходячи з вищевикладеного.

Література:

1. Азімов Ч.Н. Договір. Загальні положення (Розділ IV. Глава 22.) /Ч.Н.Азімов //Цивільне право України. Частина перша. – Х.: Право, 2000. – С. 297-306.
2. Банки, що ліквідуються //Ел. ресурс Фонду гарантування вкладів фізичних осіб: <http://www.fg.gov.ua/not-paying/liquidation>.
3. Банки з тимчасовою адміністрацією: Ел. ресурс: <http://www.fg.gov.ua/not-paying/temporary>.
4. Банки, вкладникам яких здійснювались виплати //Ел. ресурс: <http://www.fg.gov.ua/not-paying/completed>.
5. Перелік банків України, процедура ліквідації яких ініційована до прийняття Закону України "Про систему гарантування вкладів фізичних осіб" //Ел. ресурс Національного банку України: http://www.bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=18198756&cat_id=40259.
6. Прилуцький, О.В. Щодо гарантій для фізичних осіб, які мають вклади в комерційних банках України / О. В. Прилуцький // Проблеми законності. Вип. 54. - Х.: Нац. юрид. акад. України ім. Я. Мудрого, 2002. - С. 142-146.
7. Азімов Ч.Н. Про речові права // Мат-ли наук. конф. «Конституція України – основа модернізації держави та суспільства». 21-22 червня 2001 р. – Харків: Право, 2011. – С. 416-418.
8. Гусаров К.В. Проблемы гражданской процессуальной правосубъектности: Дисс. ... канд. юрид. наук. – Х.: Нац. юрид. акад. Украины имени Ярослава Мудрого, 2000. – 201 с.